1) نایب عەبدوڵڵا

ڕۆژێکیان چەند برادەرێک بووین لە لۆکاڵەکەی کوردەکانی هودیکسڤاڵ دانیشتبووین باسی شیعر و شاعیرانمان دەکرد، لە دواییدا باس هاتە سەر مامۆستا ئەحمەد هەردی و شیعرە بەناوبانگەکەی: ست فاتیمە.

بەشێک لە برادەران وایان دەردەبڕی کە گوایە ئەو شیعرە خەیاڵییە و، ست فاتیمەش ناوی کەسێک نییە سەرنجی هەردی ڕاکێشابێ بۆ ئەم شیعرە.

منیش بەباشی و ڕاستی کە ئاگاداری دانانی ئەو شیعرەبووم، بە کورتی بۆم گێڕانەوە. لە دواییدا هاوڕێی خۆشەویستم کاک هێرش داوای لێکردم کە ئەو ڕووداوە بخەمە سەر کاغەز و پێشکەشی بکەم. ئەمەش ڕووداوەکەیە:

لە سەرەتای ساڵەکانی پەنجادا من شاگردی «حەمە عەلی مەدهۆش»ی خەیات بووم. بە هۆی ئەوەی مەدهۆش شاعیر بوو، پەیوەندیی شیعر و برایانەی زۆر لەگەڵ هەردی دا هەبوو. لەو سەردەمەدا، ڕۆژ نەبوو هەردی نەیەتە دوکانی مەدهۆش.

هەردووکیان زۆربەی کات هەر باسی شیعریان دەکرد، ئێمەش حەوت هەشت شاگرد بووین و گوێمان لێ دەگرتن و پێمان خۆش بوو، بەتایبەتی مامۆستا هەردی زۆر بە جوانی شیعری دەخوێندەوە، ئێمە لەززەتمان زیاتر لە شێوەی خوێندنەوەکەی وەردەگرت، وەکوو دەڵێن ڕۆحی دەکرد بە بەر ئەو شیعرەدا کە دەیخوێندەوە.

زۆر باش لە یادم ماوە ساڵی 1950 لە کاتی بەهاردابوو، هەردی هەموو بەیانییەک زوو لەوکاتەی مامۆستا و قوتابیان دەچوون بۆ قوتابخانە، هەردی لە سەرووی دوکانەکەمانەوە، کە ئەودەم بە تەنیشت (مەکتەبەی گەلاوێژ)ەوە بوو، لە سەر ڕێگەیان ڕادەوەستا، کە مامۆستا ئافرەتەکان تێپەڕدەبوون، ئەویش دەهاتەوە دوکانی مەدهۆش و هەندێ جار دەیگوت ئەمڕۆش ئەم بەیتانەم بۆ هات، بۆ مەدهۆشی دەخوێندەوە.. ماوەیەک ئەم کارەی هەردی بەردەوام بوو. ئیتر ئێمەش هەموومان زانیمان و گوێشمان لێ بوو کە ئافرەتێکی مامۆستا هەیە و ناوی «فاتیمە»یە و سەرنجی ئەمی ڕاکێشاوە و، بە ماوەیەکی زۆر و بەو شێوەیە ئەو شیعرەی تەواو کرد.

جا بەوەدا کە هەردی هەموو ڕۆژێک لە سەر ڕێگایدا ڕادەوەستا تا تەماشای بەژن و باڵا و چاوەکانی بکات.. دیاربوو پەیوەندییان نەبووە پێکەوە، تەنیا دووربەدوور یان لە مناسەباتدا سەرنجی ڕاکێشاوە..

بەڵام دوابەدوای بڵاوبوونەوەی شیعرەکە هەرچی بووبێ من ئاگام لێ نەبووە.

نایب عەبدوڵڵا، هودیکسڤاڵ ـ ساڵی 1994

2) چەند سەرنج: س. چ هێرش

ماموٚستا ئەحمەد هەردی لە ساڵی 1922 لە شاری سلێمانی لە دایکبووە و، جێی خۆشحاڵیشە کە تا نووسینی ئەو چەند دێڕە، لە حاڵی ژیاندایە و لە وڵاتی ئینگلیس ژیان ڕادەبوێرێ.(ئێستا2007 کۆچی دوایی کردوە) هاوینی ساڵی 1979 کە ماموٚستا ئەحمەد هەردی لە شاری مەهاباد میوان بوو، بە پێشنیاری ماموٚستا هێمن چووینە سەردانی و، بەڵام بەداخەوە ئەوکاتە نەکرا ئەو جۆرە پرسیارانە بەتایبەت سەبارەت بە شیعری چەپکە گوڵێک بۆ «ست فاتیمە» ئاراستەی بەڕێزیان بکرێ و، مەتەڵەکە هەروا مایەوە.

لە ماوەی ساڵانی 1983_1987 کە لە ناوچەی لۆلان، وێڕای گەلێک لە خوشک و برایانی کوردی کوردستانی ڕۆژهەڵات وەک ئاوارەیەکی هەڵاتوو یان ڕاونراو، لە بنکەکانی ژێر دەسەڵاتی (پارتی..) و (حشع)دا دەژیام، وابزانم ساڵی 84 یا 85 بوو کە ڕادیۆ بەغدا ـ بەشی کوردی، وتووێژێکی دەگەڵ ماموٚستا هەردی بڵاوکردەوە و، ئەزقەزا پرسیارەکانیش زیاتر سەبارەت بە شیعری «ست فاتیمە» بوون. بەداخەوە، ماموٚستا هەردی لەو وتووێژەدا وەک کەسێک دەهاتە بەرچاو کە دەتگوت تاوانێکی کردووە و دەیەوێ پاکانە بکا. بە کورتی، لەو وتووێژەدا دەرکەوت کە بنەماڵەی «ست فاتیمە» ـ ئەو کەسەی کە شیعرەکەی پێ هەڵاگوتراوە ـ بە شێوەی ڕەسمی شکایەتیان لە ماموٚستا هەردی کردووە و، ئەویش بۆ ئەوەی کە ئاوێک بە ئاورەکەدا بکرێ، ناچاربووە بڵێ کە کەسێک بە نێوی «ست فاتیمە» هەر لە ئارادا نەبووە و سەرجەمی شیعرەکە زادەی خەیاڵ بووە و بەس!

هەردی لە چاپی یەکەمی «ڕازی تەنیایی»دا کە حەوت ساڵ دوای گوتنی شیعرەکە چاپ کراوە(نەورۆزی 1957)، لە سەرووی شیعرەکەدا نووسیویە: »ئەمەوێ خوێندەواری خۆشەویست ئەوە بزانێ، کە ناوی (فاتیمە) وە نەبێ ناوێکی ڕاستەقینە بێت، بەڵکو وەکو لەگەڵ چیرۆکدا ناوی خواستەمەنی بۆ قارەمانی چیرۆکەکە دائەنرێ ئەمیش شتێکە وا... ئەمە لەو لاوە بوەستێ، لە لایێکی تریشەوە (ست) هەر تەنیا لە بەر ئەوە ووتراوە کە سەرنجی خەڵقی ڕابکێشێ و هیچی تر..» (ا . هـ).

ڕاستە، ماموٚستا هەردی، بە گوێرەی ئەو گوتەیەی سەعدی: «درۆی بەرژەوەندخوازانە باشتر لە ڕاستیی گێرەشێوێنانە»، هەرچۆنییەک بێ، توانی خۆی لەو گێچەڵە دەرباز بکا، بەڵام ئایا مێژووی ئەدەبییش هەروا بە ئاسانی لێی خۆش دەبێ؟! پێموانییە.

ماموٚستا هەردی لە چاپی دووهەمی «ڕازی تەنیایی» دا، کە لە ژێر هەموو پارچەشیعرەکان، ساڵی گوتن و دانانیان دیاری دەکا، لە ژێرپارچە شیعری «ست فاتیمە»شدا نووسیویە: سلێمانی، 1950؛ کەوابوو، شیعرەکە لە تەمەنی 27 ساڵیی ماموٚستا هەردی دا گوتراوە و، حەوجێ بە لەسەر ڕۆیشتن ناکا کە ئەگەر لەو تەمەنەدا، «ست فاتیمە»یەکی ڕاستەقینەش لە ژیانی شاعیردا هەبووبێ، نەتەنیا کارێکی نەشیاو و بیلعەت نییە، بەڵکە ئاسایی و ئینسانیشە. ئەوویکە کار بە شکایەت و دادگا و شتی لەم چەشنە کێشراوە، سەرنجڕاکێش نییە و هەرچەند دەبوو هەردی لەبری ئەو شیعرە، خەڵات کرابا؛ سەرنجڕاکێش و

گرینگ ئەوەیە کە لە سای دوو چاوی مەست و بژن و باڵای «ست فاتیمە»دا، شیعرێکی ئاوا بەرز خوڵقاوە کە وەک شەڕابی حەوساڵە کە تا بمێنێتەوە پەسندترە، ئەویش ئەو حاڵەتەی هەیە و هەرگیز کۆن نابێ.

(س. چ. هێرش)

چەپکە گوڵێک بۆ «ست فاتیمە»

فاتیمە! دوو چاوی مەستت پڕ تەلیسمی جوانی یە
پڕ شەڕابی خۆشەویستی و ئـــارەقی یەزدانی یە
بەژن و باڵەکەت نموونەی هـــەیکەلی یۆنانی یە
لار و لەنجەت مۆسیقایە، بەستـــەیە، گۆرانی یە
بووکی ڕازاوەی خەیاڵم گیـــانەکەم ست فاتمە!
تاقە پڕشنگێکی چاوت ئەو پەڕی ئـــــاواتمە

گـــەرچی دڵداری لە خاکی ئێمەدا ئەفسانەیە
هـــەر بە تەنیا بۆ کوڕی خاوەن تەلار و ئانەیە
گیـــانەکەم! ئەمما دڵی من لەو دڵە شێتانەیە
بێ ئەوەی هیچ شک بەرێ کوژراوی ئەو چاوانەیە
هەر بە تەنیا خۆشەویستی شک ئەبەم ست فاتیمە!
سەروەتم ناوێ بزەی تۆ ئەو پەڕی ئـــــاواتمە

خۆشەویستی وا کە نامەی خوایە بۆ پێغەمبـــەران
بەرز و ناسک، وەک هەناسەی پڕ گوڵاوی دڵبەران
نەک وەکو حەزکردنی دینار و گەوهەر پەروەران
ئەو کەسانەی بۆ قڕانێ چەندە دڵیان هەڵوەران
خەڵقی تر پارەپەرستی با بکـــەن ست فاتیمە:
من بە تەنها تۆ پەرستی، ئەو پەڕی ئـــاواتمە

زۆر کەڕەت هانم ئەدا داخی دەروونی پڕ گـــڕم
بۆتی هەڵڕێژم سکاڵای ناسکی گەرم و گـــوڕم

داخەکەم کـاتێ کە دێمە بەر دەمت واقی وورِم

وام ئەشێوێنێ بە جۆرێ نایەڵێ هیـــچ دەربرِم

بووکی رِازاوەی خەیاڵم گیانەکەم ست فـاتیمە!

گوێی بۆ ئەم رِازە شل کەی، ئەو پەرِی ئاواتمە

سلێمانی 1950